

นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีถัดไป

Teaching and Learning Innovation in the Next Normal Era

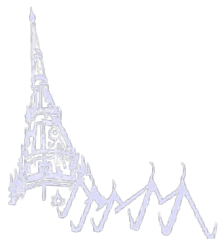
พรภิรมย์ ยอดบุญ

Pornpirom Yodboon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: pornpirom.yod@mcu.ac.th

Received March 8, 2023; Revised April 27, 2023; Accepted June 1, 2023

บทคัดย่อ

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อเกือบทุกภาคส่วน ส่งผลให้เกิดการหยุดชะงักในวงกว้าง เสมือนเป็นโรคประจำถิ่น ทำให้วงการการศึกษาได้รับผลกระทบอย่างมาก ผู้ที่ติดเชื้อส่วนใหญ่จะมีอาการเล็กน้อยถึงปานกลาง และหายจากโรคได้เองโดยไม่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล การพยายามหาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีถัดไป จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายต่อผู้สอนทุกคน ดังนั้น นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีถัดไป ที่ผู้สอนควรนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน คือ รูปแบบการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีรูปแบบทางเลือกที่หลากหลายให้กับผู้เรียนว่า เหมาะสมกับการเรียนรู้ในรูปแบบใด โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนขยายขอบเขตของการเรียนรู้ โดยผู้เรียนสามารถเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจและเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้สอน จัดการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาสนุกสนาน สร้างความบันเทิงและความสุขให้กับผู้เรียนมากขึ้น ผ่านสื่อการเรียนรู้ เทคโนโลยี และวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนจดจำและเข้าใจเนื้อหาต่าง ๆ ได้ดีมากขึ้น เพิ่มความกระตือรือร้นและความสนใจต่อการเรียนรู้อีกยิ่งขึ้น ควบคู่กับการพัฒนารูปแบบการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ด้วยการดำเนินการอย่างมีเป้าหมายในยุคชีวิตวิถีถัดไป

คำสำคัญ: นวัตกรรม; การจัดการเรียนการสอน; ชีวิตวิถีถัดไป

Abstract

In the situation of the epidemic of coronavirus disease 2019 (COVID-19) affecting almost every sector, this result was disruption widely as a local disease. The education industry has been greatly affected. The mostly infected people have the mild symptom to moderate symptoms, and then recover from the disease without curing in the hospital. Then, trying to find some ways to manage teaching in the next normal era is a challenge for all teachers.

Therefore, the innovation of teaching the social studies should be the type of the Blended Learning in the next normal era that teachers should apply the type of an innovation of teaching, because it has a variety of alternative formats for students. Exactly, it is suitable for the learners in every type of learning. The teacher usually acts as the teaching director to encourage them and expand the scope of learning contents. Moreover, the students can choose their interesting topics and learn together with the teacher. To organize learning with the funny learning activities and create more entertainment and happiness through the learning media, technology, and teaching methods in various forms were the best choice of learning activities. These will cause the learners remembering and understanding the various content better, increasing their enthusiasm and they have been interested in learning. This will go or grow up with the development of a new meaningful lifestyle in the Next Normal Era.

Keywords: Innovation; Teaching and Learning; Next Normal Era

บทนำ

สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่สร้างผลกระทบในการดำรงชีวิต การเรียน การทำงาน ส่งผลให้ประชาชนทุกเพศทุกวัย จำเป็นต้องปรับตัวเพื่ออยู่รอด ตั้งแต่การอยู่บ้าน และลด การเดินทาง ส่วนภาคธุรกิจ เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ศูนย์การค้า ธนาคาร ก็ต้องปรับตัว มีการเว้นระยะห่าง (Social distancing) การตรวจคัดกรอง การบันทึกการเข้าออก (Check in) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การดำรงชีวิตและการให้บริการไปจากเดิม ตามแนวทางชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ที่ประชาชนทุกคน ได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจนกลายเป็นความปกติใหม่กันไปเรียบร้อยแล้ว และในปัจจุบัน ประชาชนกำลังเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตกันมากขึ้น เพื่อก้าวไปสู่ชีวิตวิถีถัดไป (Next Normal) ในช่วงหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (เสกสันต์ พันธุ์บุญมี, 2565)

แม้แต่การศึกษา สิ่งซึ่งแต่เดิมเคยถูกมองว่า เป็นเรื่องผิดปกติ ได้กลับกลายมาเป็นสิ่งที่พบเห็นกันได้ ทั่วไป ดังได้กล่าวมาแล้ว และหลังจากนี้ก็จะเกิดความปกติถัดไป ความพร้อมที่จะก้าวไปกับความปกติใหม่ โดยประกอบด้วยวิถีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติและการจัดการ ซึ่งจะเอื้ออำนวยต่อผู้พร้อมรับ กับการเปลี่ยนแปลง (Curtin, 2021) รูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนทั่วโลกที่เปลี่ยนไป เช่น การพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) สังคมไร้เงินสด ระบบการขายสินค้าแบบอัตโนมัติ บริการจัดส่งอาหารถึงบ้าน เทคโนโลยีการช้อปปิ้งผ่านประสบการณ์เสมือนจริง (Virtual Reality) เทคโนโลยีดิจิทัลและเครือข่าย อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงจะได้รับความนิยมมากขึ้น การทำงานที่บ้าน (Work From Home) ยังคงอยู่ต่อไป เนื่องจากองค์กรต่าง ๆ จะลดต้นทุนเรื่องสถานที่ทำงาน คนทำงานจะลดค่าใช้จ่ายและลดเวลาเรื่องการเดินทาง บทบาทของคนในองค์กรจะลดลง การใช้เครื่องมือดิจิทัลระบบหุ่นยนต์ หรือปัญญาประดิษฐ์ (Artificial

Intelligence) จะได้รับความนิยมมากขึ้น การประชุมหรือพบปะสังสรรค์ผ่านแอปพลิเคชัน เทคโนโลยี จึงถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อสังคม “ลดการสัมผัส” (Touchless Society) เป็นต้น แม้กระทั่งการศึกษา การเรียนออนไลน์กลายเป็นเรื่องที่ต้องทำตั้งแต่นักเรียนประถมจนถึงนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย รวมถึงการเพิ่ม และสร้างทักษะใหม่ของคนวัยทำงานที่สามารถเรียนรู้ด้วยโอกาสและต้นทุนที่เข้าถึงได้ (อานุกาฬ เลขะกุล, 2564)

การก้าวผ่านจาก “New Normal” ไปสู่ “Next Normal” จะเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม ดิจิทัลที่ประชาชนทุกเพศทุกวัย และทุกภาคส่วน ต้องเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต และการดำเนินธุรกิจ (Digital Transformation) ยกตัวอย่างเช่น การเรียนออนไลน์ นอกจากนักเรียนนักศึกษา แล้ว คนวัยทำงานยังสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะ (Upskill & Reskill) เพื่อสร้างรายได้ให้มากขึ้น การทำธุรกิจออนไลน์ ภาคธุรกิจจะโฟกัสเฉพาะ Core Business ส่วนงานสนับสนุนจะเป็นการใช้ Out Source หรือการ Share Service รวมทั้งการใช้โปรแกรมจัดการธุรกิจและเครื่องมือดิจิทัลเพื่อลดต้นทุน 2 อย่งไรก็ดี ชีวิตวิถีใหม่ในยุคชีวิตวิถีถัดไป เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่คนส่วนมากยอมรับและพร้อมปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การใช้ชีวิตให้สอดคล้องไปกับสถานการณ์ปัจจุบัน นั่นคือ การปฏิบัติตามกฎกติกาใหม่ บนพื้นฐาน เรื่องการรักษาชีวิตรอดจากโรคระบาดที่อาจอยู่กับมนุษย์ไปอีกระยะ หรือถูกปรับเป็นโรคประจำถิ่น ทั้งนี้ การศึกษาจะพัฒนาไปสู่ระบบการเรียนรู้ระยะไกล ผู้สอนอยู่ทางหนึ่ง ผู้เรียนอยู่อีกทางหนึ่ง สองฝ่ายไม่ต้องมาเจอกัน แต่สื่อสารผ่านระบบออนไลน์ ข้อดี คือ การป้องกันการแพร่เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้เป็นอย่างดี แต่ข้อเสียมีเช่นเดียวกัน เช่น ผู้ที่ไม่มีเครื่องมือ หรืออุปกรณ์การสื่อสาร จะหลุดออกจากการศึกษาในระบบนี้ไป ซึ่งคนกลุ่มนี้มีไม่น้อยในสังคม ส่วนงานภาครัฐจึงควรหาแนวทางส่งเสริมสนับสนุน ที่เหมาะสมเพื่อให้การสื่อสารเพื่อการเล่าเรียนเกิดขึ้นได้อย่างเท่าเทียม การเล่าเรียนแบบออนไลน์นี้ แม้มีข้อดีอยู่บ้าง แต่ระบบการศึกษาลักษณะนี้จะขยายตัวเพิ่มขึ้นแน่นอน แม้ผ่านพ้นภัยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไปแล้วก็ตาม (ฉลองรัฐ เณรมาลย์ชลมารค, 2565)

บทความนี้ นำเสนอนวัตกรรมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนหลังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือในยุคชีวิตวิถีถัดไป โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล เป็นเรื่องที่มีความสำคัญควบคู่กับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ในยุคชีวิตวิถีถัดไป

การจัดการเรียนการสอนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ด้วยสถานการณ์ที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ประเทศจีน เมื่อเดือนธันวาคม 2562 ทำให้ประเทศต่าง ๆ ประกาศปิดสถานศึกษา ขณะที่ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจทุกประเภท ทั้งธุรกิจสินค้าอุปโภคบริโภค สินค้าเกินความจำเป็น รวมถึงอุตสาหกรรมบริการ ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้ ยังส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการเรียนการสอนของไทยในทุกระดับชั้น ทำให้สถานศึกษาต้องถูกปิดไปด้วยเพื่อลดช่องทางการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ขณะที่รัฐบาลได้ออกประกาศและมีมาตรการเฝ้าระวังเพื่อป้องกันการแพร่กระจาย

ของเชื้อไวรัส อาทิ ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในพื้นที่ที่ 7 ราชอาณาจักร โดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 กำหนดให้มีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ห้ามการใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษาทุกประเภท เพื่อในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีคนจำนวนมากเข้าร่วมกิจกรรม เว้นแต่เป็นกิจกรรมที่มีการสื่อสารแบบทางไกล หรือด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ และคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้เลื่อนวันเปิดเทอมภาคเรียนที่ 1 ไปเป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 ทำให้ประเทศไทยได้ทบทวนบทเรียนจากต่างประเทศ เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ และมีความสอดคล้องกับมาตรการป้องกันการระบาดของโรค กล่าวคือ สถานศึกษาและครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมให้เด็กนักเรียน/นักศึกษาในทุกระดับ ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยการนำรูปแบบการสอน การจัดทำสื่อการสอนและอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ และช่วยให้ผู้เรียนได้รู้ ได้เข้าใจ และเข้าถึงได้ง่ายขึ้น การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์จึงเป็นเป็นสิ่งใหม่ในทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนจากเดิมที่นั่งเรียนในชั้นเรียนไปอย่างสิ้นเชิง แต่เป็นการเรียนรู้บนฐานเทคโนโลยี (Technology-based learning) ซึ่งจะครอบคลุมวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้จัดแผนการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระยะที่ 1 ระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม – 30 มิถุนายน 2563 มี 2 รูปแบบ (บัลลังก์ โรหิตเสถียร, 2565, ออนไลน์) ได้แก่

รูปแบบที่ 1 การเรียนการสอนของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1 ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) โดยเรียน 50 นาทีผ่านช่องทีวีและเว็บไซต์ และ 10 นาทีสื่อสารผู้ปกครองและนักเรียนด้วยระบบโทรศัพท์ Line และอื่น ๆ นักเรียน จะต้องดูตารางสอนออกอากาศล่วงหน้า 1 วัน ศึกษาแฟ้มงานเอกสารประกอบการเรียน เข้าเรียนผ่านโทรทัศน์ และสรุปองค์ความรู้จากบทเรียน เข้าระบบเช็คชื่อออนไลน์ที่ครูออกแบบไว้ สอบถามข้อสงสัยโดยสื่อสารกับครูผ่านกลุ่ม Line หรือ Facebook หรือช่องทางอื่น ๆ ผู้ปกครอง เตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์และสถานที่เรียนที่บ้าน ศึกษาทำความเข้าใจตารางสอนและแผนการเรียน ดูแลช่วยเหลือการเรียนของนักเรียน ติดต่อสื่อสารกับครูผ่านโทรศัพท์ Line หรือ Facebook หรือช่องทางอื่น ๆ และพบปะกับครูกรณีมีข้อจำกัดในการเรียน ครูผู้สอนดาวน์โหลดและศึกษาตารางสอนออกอากาศ จัดเตรียมเอกสารใบงานแบบฝึกหัดให้นักเรียนและผู้ปกครอง มอบใบงานหรือแบบฝึกหัดให้นักเรียนและผู้ปกครอง สื่อสารกับผู้ปกครองและนักเรียนผ่านโทรศัพท์ หรือ Line หรือ Facebook หรือช่องทางอื่น ๆ รวมทั้งเยี่ยมพบปะนักเรียน พร้อมรับส่งแฟ้มงานของนักเรียนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา สสำรวจความพร้อมผู้ปกครองนักเรียน สร้างความเข้าใจกับชุมชนและผู้ปกครอง สนับสนุนช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่มีความพร้อม ตั้งหน่วยเคลื่อนที่เร็ว จัดประชุม Video Conference กำกับติดตามนิเทศการเรียนการสอน และรายงานผลการดำเนินงานสัปดาห์ละ 2 ครั้ง

รูปแบบที่ 2 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ด้วยระบบการศึกษาทางไกลผ่านออนไลน์ (Online Real-Time Learning OBEC TV) 13 ช่อง โดยเรียน 30 นาทีผ่านคลิป VTR จากครูต้นแบบ และ 20 นาทีผ่านครูประจำวิชาด้วย Video Conference นักเรียน เข้ากลุ่ม Line/Facebook/ช่องทางอื่น ๆ ศึกษา

แฟ้มงานเอกสารประกอบการเรียน/ใบงาน/ใบกิจกรรมล่วงหน้า 1 วัน เข้าระบบเช็คชื่อออนไลน์ที่ครูออกแบบ
เข้าเรียนผ่านระบบออนไลน์ และร่วมแลกเปลี่ยนกับครูประจำวิชา ผ่าน Video Conference และสรุปลง
องค์ความรู้จากบทเรียน ส่งผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ผู้ปกครอง ศึกษาตารางสอนและแบบเรียนล่วงหน้า
สนับสนุนการเตรียมเครื่องมือสัญญาณการเรียนออนไลน์ สนับสนุนนักเรียนสืบค้นงาน จัดทำแฟ้มความรู้
ใบงานและแบบทดสอบ ติดต่อสื่อสารครูประจำชั้น/วิชา ผ่านกลุ่ม Line หรือ Facebook หรือช่องทางอื่น ๆ
ครูผู้สอน สำรวจความพร้อมนักเรียนรายบุคคล ศึกษาการใช้โปรแกรมออนไลน์ เตรียมและออกแบบกิจกรรม
ใบงานที่เหมาะสม จัดการเรียนรู้อตามคลิป VTR ดำเนินการสอนและมอบใบงานหรืออื่น ๆ ผ่านระบบ Video
Conference ทบทวนเพิ่มเติมบทเรียนผ่านระบบ Video Conference และประสานผู้ปกครองนักเรียน
ผ่าน Line หรือ Facebook หรือช่องทางอื่น ๆ โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา สำรวจความพร้อมผู้ปกครอง
นักเรียน สร้างความเข้าใจกับชุมชนและผู้ปกครอง สนับสนุนช่วยเหลือนักเรียนที่ไม่มีความพร้อม
ตั้งหน่วยเคลื่อนที่เร็ว จัดประชุม Video Conference กำกับติดตามนิเทศการเรียนการสอน และรายงานผล
การดำเนินงานสัปดาห์ละ 2 ครั้ง

และเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม ได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2565
เรื่อง หลักเกณฑ์การเปิดโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9
แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (ฉบับที่ 37) โดยเน้นสอนออนไลน์
เคร่งมาตรการ 6-6-7 คือ ส่วนที่ 1 : มาตรการรองรับการเปิดภาคการศึกษาที่ 1/2565 ของสถานศึกษา
(โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา) เพื่อจัดการเรียนการสอนแบบ on site จำแนกตามพื้นที่การแพร่ระบาดของ
ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่วนที่ 2 : ข้อกำหนดของ 6 มาตรการหลัก (DMHT-RC),
6 มาตรการเสริม (SSET-CQ) และแนวทาง 7 มาตรการเข้มสำหรับสถานศึกษา (โรงเรียนหรือ
สถาบันการศึกษา) ส่วนที่ 3 : หลักเกณฑ์พิจารณาเตรียมการใช้อาคารหรือสถานที่เพื่อจัดการเรียนการสอน
ของสถานศึกษา (โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา) ส่วนที่ 4 : แนวปฏิบัติตามแผนเผชิญเหตุตามมาตรการ
ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของสถานศึกษา ส่วนที่ 5 : หลักเกณฑ์การพิจารณา
สำหรับการใช้อาคารหรือสถานที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเพื่อการสอบ การฝึกอบรม หรือ
การทำกิจกรรมใด ๆ ที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า มีข้อจำกัดต่อเด็กนักเรียน/นักศึกษา
ในทุกระดับ ที่ครอบครัวมีฐานะยากจนไม่มีรายได้เพียงพอที่จะสนับสนุนอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนของบุตร
หลานเพิ่มเติมได้ หรืออยู่ในบางพื้นที่ชนบทห่างไกลความเจริญที่ไม่มีไฟฟ้าเข้าถึงหมู่บ้าน จะทำให้เสียโอกาส
ในการเรียนรู้และส่งผลให้มีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น เพื่อป้องกันมิให้เด็กนักเรียน/นักศึกษา
ในทุกระดับที่ไม่มีความพร้อมเสียโอกาสทางการศึกษา ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการสำรวจ
ความพร้อมในการเข้าถึงการเรียนของเด็กนักเรียน/นักศึกษา และจัดหาอุปกรณ์และวิธีการใช้อุปกรณ์สื่อสาร
การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละครัวเรือนอย่างเพียงพอและทั่วถึง และสามารถนำประเด็น
ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นนำมาถอดเป็นบทเรียนในการเรียนรู้เพื่อวางแผนในการแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้
ในอนาคต ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของไทยภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค

ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของการศึกษาของไทย อีกทั้งยังเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสดังกล่าวได้เป็นอย่างดี และยังเป็นอีกมาตรการหนึ่งในการควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ จนกว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสดังกล่าวจะคลี่คลายลง

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อการศึกษาทุกระดับทั่วโลก ทำให้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องปิดการเรียนการสอน ข้อมูลของ UNESCO (World Economic Forum, 2020) พบว่า มีจำนวนนักเรียน 1.38 พันล้านคน ที่ได้รับผลกระทบจากการปิดสถานศึกษา เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน ที่ชัดเจนที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะไม่ได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน ที่เป็นคุณภาพของประชากรในอนาคต จึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย เกิดเป็นนวัตกรรมทางความคิด มีรูปแบบการเรียนการสอนใหม่ โดยที่นักเรียนไม่ต้องมาเรียนที่โรงเรียน แต่อยู่บ้านก็สามารถเรียนได้ รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์สามารถเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนได้ การทำงานก็เช่นเดียวกัน ผู้สอนและพนักงานก็มีการทำงานที่บ้าน แต่ยังไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มรูปแบบ เพราะทางโรงเรียนและนักเรียนบางส่วนยังไม่มีเครื่องมือสื่อสารที่มีคุณภาพดี ผู้ปกครองได้รับความเดือดร้อนจากระบบเศรษฐกิจที่หยุดชะงัก จากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ในครั้งนี้ ส่งผลกระทบต่อนักเรียนโดยตรง และส่งผลกระทบในระยะยาว ทำให้เกิดรูปแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ สถาบันการศึกษาทุกระดับต้องปรับตัวในสถานการณ์ปัจจุบัน และต้องเตรียมเพื่ออนาคต (เทียน ทองแก้ว, 2563)

ครูและนักเรียนต้องปรับตัวสู่สภาวะการเรียนรู้ที่ไม่คุ้นเคยนำไปสู่ภาระที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งในส่วนผู้สอนและผู้เรียน และการจัดการชีวิตการทำงานจากบ้านให้ลงตัว ขณะที่อาจารย์ก็ต้องใช้เวลามากขึ้นในการเตรียมการสอน นักศึกษาก็รับรู้ถึงการสั่งงาน และการต้องขวนขวายเรียนรู้ด้วยตนเองที่มากกว่าที่เคยเรียนในชั้นเรียนอย่างเห็นได้ชัด เหล่านี้ยังไม่รวมถึงการใช้ชีวิตประจำวันที่ถูกตีกรอบตามมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ตลอดจนความกลัวการติดเชื้อ COVID-19 ซึ่งอาจทำให้เกิดภาวะความเครียดสะสมและส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ ตามมา (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563) สามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ 3 ประการ ดังนี้

- 1) ความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเพิ่มมากขึ้น เกิดช่องว่างระหว่างโอกาสเข้าถึงการศึกษาและความพร้อมทางด้านอุปกรณ์รองรับการเรียนเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน
- 2) ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่ยังมีไม่พอเพียง ครูที่ได้รับการฝึกอบรมเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนยังมีจำนวนน้อย นักเรียนจำนวนมากยังขาดแคลน อุปกรณ์การเรียนผ่านระบบเทคโนโลยีที่จำเป็นโดยเฉพาะนักเรียนในพื้นที่ชนบท

3) ระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนออนไลน์ของครูยังมีไม่เพียงพอ ครูจำนวนไม่น้อยที่ต้องออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อติดตามความเป็นอยู่ ประเมินความพร้อมในการเรียนวิถีใหม่ของนักเรียน แต่มีครูอีกหลายท่านที่มีความรู้สึกว่าคุณเองยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะในด้านวิชาการ การปรับกระบวนการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีถัดไป

จากที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และได้สร้างผลกระทบในการใช้ชีวิตเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น การเรียน หรือการทำงาน ส่งผลให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่ออยู่รอด ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดให้มีการเว้นระยะห่าง (Social distancing) การตรวจคัดกรองและการบันทึกการเข้าออก (Check in) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตไปจากเดิม ตามแนวทางชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งเป็นเวลากว่า 2 ปี ที่ประชาชนทุกคนได้ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจนกลายเป็นความปกติใหม่กันไปเรียบร้อยแล้ว และต่อจากนี้ ประชาชนกำลังเรียนรู้รูปแบบใหม่เพื่อก้าวไปสู่ชีวิตวิถีถัดไป (Next Normal) ในช่วงหลังสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (เสกสันต์ พันธุ์บุญมี, 2565)

“Next Normal” หรือ ชีวิตวิถีถัดไป คือ การใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ของประชาชนทุกเพศทุกวัย หลังจากที่ได้ปรับตัวกับสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อความอยู่รอด จนเกิดความคุ้นชิน ทั้งวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร และวิถีปฏิบัติ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่เว้นแม้กระทั่งเรื่องของการศึกษา

การจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีถัดไปนั้น จะมีพื้นฐานมาจากแนวทางชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) นั่นเอง กล่าวคือ การเรียนรู้จะเป็นออนไลน์ผ่านเทคโนโลยี สืบเนื่องจากการพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ก่อให้เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้แบบใหม่ขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็น การเรียนออนไลน์หรือการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ผ่านออนไลน์มากขึ้น ซึ่งเทคโนโลยีการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ถูกนำมาใช้นั้น เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐหรือและเอกชน ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาช่องทางการเรียนรู้แบบใหม่ สร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาระบบพื้นฐานที่เอื้อกับการเรียนรู้ ขึ้นมาตลอดเวลา แต่สิ่งที่ไม่ควรมองข้ามไปนั้น คือ ความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศที่ไม่เท่าเทียม อาจจะทำให้ได้ว่า ประเทศที่ยังไม่พัฒนา ประเทศกำลังพัฒนา หรือพื้นที่ที่ยังไม่พัฒนานั้น อาจจะไม่มีความพร้อมโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับเทคโนโลยีทางการศึกษา และการเรียนรู้ ยิ่งทำให้เด็กยากจนและผู้ที่ไม่เข้าถึงเทคโนโลยีจะถูกทิ้งและมองข้ามไป (จตุรงค์ พยอมแย้ม, 2565)

จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนผ่านจาก “New Normal” ไปสู่ “Next Normal” นั้น ไม่ว่าจะด้านใดก็ตาม จะเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลที่ประชาชนทุกเพศทุกวัย และทุกภาคส่วน ต้องเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต (Digital Transformation) นั่นเอง แต่ถึงแม้ว่า เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการก้าวผ่านจาก “New Normal” ไปสู่ “Next Normal” แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต้องตระหนัก คือ การวางโครงสร้างพื้นฐานทางด้านดิจิทัล ที่จะให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยี

การเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม เพื่อสร้างทักษะและความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลขั้นพื้นฐาน และสามารถปรับตัวให้ทันกับสิ่งที่จะต้องพบเจอต่อไปในอนาคต

นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีถัดไป

ผู้เขียนจึงขอนำเสนอรูปแบบการสอนแบบใหม่อีกรูปแบบหนึ่ง ภายหลังจากแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เรียกว่า “การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)” เป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ผสมผสานโมดูล (Module) การเรียนการสอนหลายรูปแบบเข้าด้วยกันเป็นลักษณะของการผสมผสานการเรียนทางไกล (Distance Learning) ผ่านระบบเครือข่าย Online ร่วมกับการเรียนแบบเผชิญหน้า (Face to Face) ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการนั่งฟังการบรรยายในชั้นเรียนปกติ ทั้งนี้จะให้ความสำคัญกับการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมและถูกต้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนการสอน

การเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning: BL) หมายถึง การผสมผสานระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียน กับการเรียนจากเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น อาจารย์สอนโดยจัดกิจกรรมในชั้นเรียนแบบปกติ จากนั้นมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองนอกชั้นเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ ซึ่งกิจกรรมออนไลน์นี้จัดอยู่ในแผนการเรียนรู้ด้วย บางคนอาจสงสัยว่า การเรียนแบบผสมผสานระหว่างการใช้แบบฝึก (work book) และวีดิทัศน์ ในชั้นเรียนถือว่าการเรียนแบบผสมผสานหรือไม่ คำตอบ คือ ยังไม่ถือว่าการเรียนแบบผสมผสานหรือ Blend ซึ่งการเรียนในลักษณะนี้ต้องมีการใช้สื่อเทคโนโลยีที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทั้งยังสามารถติดต่อสื่อสารกับครู และเพื่อนร่วมชั้นได้ด้วย และสิ่งสำคัญอีกสิ่งหนึ่งก็คือ การติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการให้ข้อมูลย้อนกลับได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาผลการเรียนได้เป็นอย่างดี (Tanamit Kongkiat, 2551)

การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) อ่าน “เบลิน-เดด เลิร์นนิ่ง” ถือเป็นการเรียนรู้ที่มีการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนแบบเผชิญหน้าที่ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายผสมผสานกับการเรียนระบบออนไลน์ที่นำเทคโนโลยีเข้าใช้ให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้รวดเร็วมากขึ้น (กุลธิดา พุงคาโน, 2564)

การสอนด้วยวิธีการเรียนรู้แบบผสมผสานนั้น ผู้สอนสามารถใช้วิธีการสอน สองวิธีหรือมากกว่าในการเรียนการสอน เช่น ผู้สอนนำเสนอเนื้อหาบทเรียนผ่านเทคโนโลยีผนวกกับการสอนแบบเผชิญหน้า แต่หลังจากนั้น ผู้สอนนำเสนอเนื้อหาบทความชวนไว้บนเว็บ จากนั้นติดตามการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ E-learning ด้วยระบบ LMS (Learning Management System) ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ในห้องแล็บ หลังจากนั้นสรุปบทเรียน ด้วยการอภิปรายร่วมกับอาจารย์ผู้สอนในห้องเรียน

การเรียนแบบผสมผสาน สามารถนำมาสรุปได้เป็น 3 มิติ คือ การผสมผสานการสอนผ่านสื่อการเรียน การผสมผสานวิธีการเรียนการสอน และการผสมผสานระหว่างการสอนแบบเผชิญหน้ากับการสอนออนไลน์

รูปแบบของการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Types and Models)

Blended Learning เป็นการบูรณาการ online learning และ face-to-face meetings เข้าด้วยกัน โดยมีองค์ประกอบ คือ (จินตวีร์ คล้ายสังข์, 2563)

- 1) วิธีการสอน โดยผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์ และร่วมมือกันที่ลึกซึ้งขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรม
- 2) การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย ก่อน และ/หรือหลังจากมี face-to-face learning แล้ว ซึ่งอาจรวมถึง pre-event activities เพื่อ warm-up ก่อนมีการประชุมเป้าหมาย เพื่อการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในระหว่างผู้เรียน สร้างความรู้สึกการเป็นทีมร่วมกันซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพ และความรวดเร็วในการทำงาน กลุ่ม อาจมีการปฐมนิเทศ แนะนำ ชี้แจง ก่อนเรียนทาง Web conferences, online discussions, และ conference ซึ่งจะทำให้มีการเปิดใจกว้าง ที่จะเรียนรู้ร่วมกันแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กัน ถ้าหากสุดท้ายผู้เรียนจะต้องมาพบกันในชั้นเรียนแบบเดิม หรือในอีกกรณีตัวอย่างหนึ่ง คือการให้มี Follow-up learning community หลังจาก มี face-to-face event แล้ว การเรียนรู้ในลักษณะนี้ อาจทำได้ด้วยการให้ผู้เรียนทำ group projects, discussing research findings, และ mentoring peers เป็นต้น ผู้เรียนบางคนอาจชอบ end-to-end community มากกว่า เพราะ face-to-face meeting แบบปกติ มักเป็นเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่จะมาร่วมมือกันทำงาน ตัวอย่างเช่น ผู้สอนอาจใช้ ice-breaker community สำหรับ prework และแนะนำเรื่องต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนใช้ face-to-face experiential workshop ในการให้ความชัดเจนเรื่องจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละคน และใช้ follow-up community ในการ coaching และ mentoring เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้

การออกแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

การออกแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานให้ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ นั้นนักออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Designer) ต้องคำนึงถึงจุดประสงค์ของการเรียนที่กำหนดไว้ ระยะเวลาในการเรียนรวมถึงความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การออกแบบบทเรียน และการประเมินผลการเรียน มีผู้เสนอแนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ดังนี้

Huang and Zhou (2003) ขั้นตอนการออกแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

1. ชั้นวิเคราะห์ (Pre Analysis)
  - 1.1 วิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน
  - 1.2 วิเคราะห์วัตถุประสงค์การเรียนรู้
  - 1.3 วิเคราะห์สภาพแวดล้อมการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน
2. ชั้นออกแบบกิจกรรมและแหล่งเรียนรู้ (Design of activities and Resources)
  - 2.1 กิจกรรมการเรียนรู้
  - 2.2 กลยุทธ์การสอนแบบผสมผสาน
  - 2.3 ส่วนสนับสนุนการเรียนรู้แบบผสมผสาน
  - 2.4 รายงานผลการออกแบบกิจกรรมการเรียนแบบผสมผสาน

2.5 ออกแบบกิจกรรม

2.5.1 ระบุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.5.2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม

2.5.3 กำหนดกิจกรรมการสอน

2.5.4 ประเมินกิจกรรมแต่ละหน่วยการเรียนรู้

2.6 ออกแบบและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

2.6.1 เลือกเนื้อหาที่นำมาจัดการเรียนการสอน

2.6.2 พัฒนาการนิศึกษา

2.6.3 นำเสนอสิ่งที่ออกแบบและพัฒนา

2.7 รายงานผลการออกแบบการเรียนแบบผสมผสาน (Instructional Assessment)

3. ชั้นประเมินการสอน

3.1 ประเมินกระบวนการเรียนรู้

3.2 การทดสอบตามหลักสูตร

3.3 ประเมินกิจกรรมทั้งหมด

Hajsadr (2007) กล่าวว่า การใช้วิธีการสอนแบบผสมผสานควรต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. การเตรียมผู้เรียนโดยคำนึงถึงระดับความสามารถในการเรียนรู้และการจดจำของผู้เรียน
2. วิธีการสอนโดยคำนึงถึงทักษะในการจดจำของผู้เรียน
3. การให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับนักเรียนในการเรียนรู้และจดจำความรู้ที่ได้รับ

Singh and Reed (2001) การออกแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานสิ่งที่ควรคำนึง

1. ผู้เรียน (Audience) โดยพิจารณาว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้อะไร และระดับความรู้ต่างกันเพียงใด ผู้เรียนมาเรียนด้วยความตั้งใจหรือต้องมาเรียน

2. เนื้อหา (Content) เนื้อหาบางอย่างเหมาะกับการเรียนแบบออนไลน์ บางอย่างมีความซับซ้อน จึงควรต้องเลือกว่าจะนำมาสอนแบบไหน

3. งบประมาณ (Finance) การวิเคราะห์งบประมาณของการพัฒนาเนื้อหาและการนำส่งบทเรียนเรียนเป็นบทบาทที่สำคัญในการตัดสินใจเลือกวิธีการนำส่งบทเรียนการสร้างสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองจะมีต้นทุนสูงและใช้เวลานานในการพัฒนาในขณะที่เนื้อหาในชั้นเรียนปกติพัฒนาได้เร็วกว่าและต้นทุนที่ต่ำกว่า ดังนั้น งบประมาณที่มีอยู่จึงเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจเลือกรูปแบบการนำส่งบทเรียนไปยังผู้เรียน

4. โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) หากมีข้อจำกัดในด้านสถานที่ จำเป็นที่ต้องจัดการเรียนแบบออนไลน์ และการเรียนนั้นไม่มีความจำเป็นต้องมีการเกี่ยวข้องกับภายนอก ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนแบบออนไลน์

หลักการสำคัญของการผสมผสาน คือ วิธีการเรียนการสอนทั้งแบบออนไลน์และในชั้นเรียนนั้น เป็นเพียงแค่วิธีการ ผู้เรียนเรียนรู้จากยุทธศาสตร์ที่ผู้สอนนำมาใช้ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

ผ่านเทคโนโลยี สิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณาในการผสมผสาน คือ การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้แบบผสมผสาน

นอกจากนี้ มารุต พัฒนา และคณะ (2564) สรุปผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาศักยภาพ ในการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอสรุปสาระสำคัญของผลการศึกษาต่อผู้เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้สอนที่ดำเนินการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ให้สามารถนำแนวทางฯ ไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังนี้

แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนแบบเรียนรู้ที่โรงเรียน

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้

1) เชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้ที่โรงเรียนกับกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่บ้าน ให้ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน เช่น การศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ เป็นต้น

2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized learning) มุ่งพัฒนาความคิดรวบยอด

3) หลีกเลี่ยงกิจกรรมกลุ่มที่มีการสื่อสารหรือสัมผัสกันอย่างใกล้ชิด

4) กรณีผู้เรียนสลับมาโรงเรียนควรเน้นกิจกรรมเติมเต็มความรู้ กิจกรรมซ่อมเสริมการเรียนรู้ และเตรียมพร้อมการเรียนรู้ความคิดรวบยอดต่อไป

2. บทบาทผู้สอน

1) กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้วิธีการเรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลาย

2) กระตุ้นความอยากรู้ อยากทำ ด้วยการใช้คำถาม การจูงใจ หรือใช้สถานการณ์ที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียนเป็นสิ่งกระตุ้น

3) ให้คำแนะนำผู้เรียนเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4) จัดการชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์ กระตุ้นวินัยเชิงบวกของผู้เรียน

5) สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีและทำสัญญาการเรียนรู้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนใช้วินัยในตนเองสำหรับการเรียนรู้

6) ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความมุ่งมั่นพยายามในการเรียนรู้

7) เอาใจใส่ดูแลความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคล

3. การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

1) ใช้สื่อการเรียนรู้ที่สร้างความเข้าใจได้อย่างถูกต้องรวดเร็วทั้งสื่อออนไลน์ ออฟไลน์ สื่อที่เป็นของจริง

2) ใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนรู้ส่วนบุคคล หลีกเลี่ยงการให้ผู้เรียนใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ร่วมกัน

3) ใช้สื่อการเรียนรู้ที่กระชับ เข้าใจง่าย ส่งเสริมการเชื่อมโยงความรู้

- 4) ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดทำขึ้นอย่างเหมาะสมกับบริบทของการจัดการเรียนรู้
- 5) ใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการ
- 6) ใช้แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ที่ผู้สอนคัดสรร ไว้ล่วงหน้าและจัดเตรียมไว้ให้ผู้เรียนสามารถ

เข้าถึงได้ง่าย เข้าใจง่ายและประหยัด

4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

- 1) ประเมินวินิจฉัยความเข้าใจที่ถูกต้องและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของผู้เรียนและนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 2) ประเมินกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการจัดการเรียนรู้
- 3) ประเมินความก้าวหน้าและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและยืดหยุ่น

- 4) ช่อมเสริมผู้เรียนทันทีในระหว่างที่ผู้เรียนอยู่โรงเรียน
- 5) ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนาการเรียนรู้โดยตรงประเด็นและให้กำลังใจผู้เรียน
- 6) ให้ผู้เรียนประเมินตนเองจากการใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพแล้วให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองต่อไป

แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนแบบเรียนรู้ที่บ้าน

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้

- 1) บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน เช่น การประกอบอาชีพ การศึกษาต่อ เป็นต้น
- 2) ผสมผสานวิธีการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการศึกษาหนังสือ ตำรา แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน
- 3) จัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับเพื่อนแล้วใช้การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมผ่านช่องทางออนไลน์
- 4) ใช้กิจกรรมที่ทำทลายความคิดและความสามารถของผู้เรียน
- 5) หลีกเลี่ยงกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องมีการสัมผัสใกล้ชิดกับสมาชิกในครอบครัว

2. บทบาทผู้สอน

- 1) กระตุ้นแรงบันดาลใจและวินัยในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน
- 2) โค้ชผู้เรียนให้ใช้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างหลากหลายผ่านช่องทางต่าง ๆ ตามความพร้อมของผู้เรียน
- 3) ร่วมเรียนรู้ (Co-learning) ไปกับผู้เรียน เป็นเพื่อนคู่คิด คู่ปรึกษาให้คำแนะนำเพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 4) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้ของตนและส่งเสริมให้ใช้ความพยายามเรียนรู้ให้สำเร็จ
- 5) ติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของผู้เรียนรายบุคคลด้วยการพูดคุยซักถามและตรวจสอบผลงาน

- 6) ใช้การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์กับผู้เรียนทั้งการสื่อสารส่วนบุคคลและการสื่อสารแบบกลุ่ม
3. การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้
    - 1) ใช้สื่อการเรียนรู้ทั้งสื่อออนไลน์และออฟไลน์ที่ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างประหยัด
    - 2) ใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและเป็นสื่อที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้เพิ่มเติมต่อยอดด้วยตนเอง
    - 3) ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่รอบตัวผู้เรียนหรือแหล่งการเรียนรู้ในบริเวณบ้าน ชุมชนที่เชื่อมโยงกับความคิดรวบยอด
    - 4) ใช้แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีข้อมูลสารสนเทศเชื่อถือได้
    - 5) ใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้เรียน
  4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
    - 1) ประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและยืดหยุ่น
    - 2) ให้ความสำคัญกับการประเมินกระบวนการคิดและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สะท้อนให้เห็นจากผลงาน
    - 3) ให้ผู้เรียนประเมินตนเองโดยใช้เครื่องมือประเมินที่มีคุณภาพและนำผลการประเมินมาพัฒนาตนเอง
    - 4) ใช้การประเมินจาก Portfolio ที่สะท้อนกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
    - 5) ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนโดยเน้นที่กระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง
    - 6) ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้ต่อยอดด้วยตนเอง
    - 7) ใช้ภาษาทางบวกที่ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสูญเสียกำลังใจ

สรุปได้ว่า การเรียนแบบผสมผสาน เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ วิธีการสอนของผู้สอน รูปแบบการเรียนรู้ผู้เรียน สื่อการเรียนการสอน ช่องทางการสื่อสาร และรูปแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับเนื้อหาผู้เรียนกับบริบทในการเรียนรู้ที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นความยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดจากการเรียนการสอน

บทสรุป

ในสถานการณ์ที่โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อเกือบทุกภาคส่วน ส่งผลให้เกิดการหยุดชะงักในวงกว้าง ได้มีอิทธิพลเหมือนกับเป็นโรคประจำถิ่นไปแล้ว ทำให้วงการการศึกษาได้รับผลกระทบอย่างมาก จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้ที่ติดเชื้อส่วนใหญ่จะมีอาการเล็กน้อยถึงปานกลาง และหายจากโรคได้เองโดยไม่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล การพยายาม

หาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีถัดไป จึงเป็นเรื่องที่ท้าทายต่อผู้สอนทุกคน ดังนั้นนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีถัดไป ที่ผู้สอนควรนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอน คือรูปแบบการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ซึ่งเป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีรูปแบบทางเลือกที่หลากหลายให้กับผู้เรียนว่า เหมาะสมกับการเรียนรู้ในรูปแบบใด แนวทางในการจัดการเรียนการสอน คือการที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้อยู่ที่โรงเรียน และการเรียนรู้ที่บ้านจำนวน 4 ประเด็น ได้แก่ แนวทางการจัดการเรียนรู้ บทบาทผู้สอน การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ควบคู่กับการพัฒนาแบบการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ด้วยการดำเนินการอย่างมีเป้าหมายในยุคชีวิตวิถีถัดไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *หลักเกณฑ์การเปิดโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 37) ประกาศฉบับลงวันที่ 10 พฤษภาคม 2565*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กุลธิดา ทุ่งคาโน. (2564). การเรียนรู้แบบผสมผสาน Blended Learning ในวิถี New Normal Blended Learning in a New Normal. *ครุศาสตร์สาร*. 15 (1), 29-43.
- จตุรงค์ พยอมรัมย์. (26 มกราคม 2565). *การศึกษาไทยในยุค next normal*. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2565, จาก <https://il.mahidol.ac.th/th/newsletter64-page-9/>.
- จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2563). *เอกสารสรุปการบรรยายการอบรมเชิงวิชาการ การอบรมเชิงวิชาการ เรื่องการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)*. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2020). *ข่าวสารจุฬาฯ คิดใหม่ ทำใหม่ กับการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วง COVID-19*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.chula.ac.th/news/29739/>.
- ฉลองรัฐ เอมอมาร์ชลมารค. *NEXT NORMAL กับวิถีใหม่แห่งการสื่อสาร*, สารรังสิต Online. สืบค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2565, จาก <https://www2.rsu.ac.th/samrangsit-onlinedetail/CommArts-Article15>.
- θειอน ทองแก้ว. (2563). การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่: ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19. *ครุสภาวิทยาจารย์*, 1(2), 10.
- บัลลังก์ โรหิตเสถียร. *ข่าว ศธ. 360 องศา*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2565, จาก <https://www.moe.go.th>.
- มารุต พัฒผล และคณะ. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย. (2563). *การแพร่ระบาดของโควิด-19 สร้างผลกระทบต่อการศึกษาไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.kenan-asia.org/th/covid-19-education-impact/>.

- เสกสันต์ พันธุ์บุญมี. (2565). *Digital Transformation จาก New Normal สู่ Next Normal*. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>.
- อานุกาฬ เลขะกุล. (2564). ความปกติถัดไปอุดมศึกษา: ความท้าทาย. *วารสารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้* 1(2), 111-125
- Curtin, R. (2021). *Reimagining higher education: the post-covid classroom*. Educause Review. Retrieved from <https://er.educause.edu/articles/2021/4/reimagining-higher-educationthe-post-covid-classroom>.
- Hajsadr, Massoud. (2007). *Blended Learning and Animations*. Accessed April 22. Available from <http://www.elesson.co.uk/blended.asp>.
- Huang, Ronghuai, and Yueliang Zhou. (2003). *Designing Blended Learning Focused on Knowledge Category and Learning Activities*. Accessed February 26. Available from <http://citeseerx.ist.psu.edu/showciting;jsessionid=F5970713AF6759CFD8E746FF32D10D7E?cid=5174168>.
- Singh, H., & Reed, C. (2001). *A Write Paper: Achieving Success with Blended Learning*. <https://www.docin.com/p-1815130868.html>.
- Tanamit, Kongkiat. (2551). *Blended Learning*. Accessed February 26. Available from <http://202.44.43.230/det3/kkt/images/การเรียนแบบผสมผสาน.pdf>.
- World Economic Forum. (2020). *Education in a Post-COVID World*. Nine Ideas for Public Action.